

Suomen
yliopistokirjastojen
verkosto

Kestävän kehityksen linjaukset ja suositukset

FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto 6.6.2024

Lähteet:

Unifi. Kestävän kehityksen ja vastuullisuuden teesit. <https://unifi.fi/viestit/kestavan-kehityksen-ja-vastuullisuuden-teesit/>
Suomen YK-liitto. Kestävän kehityksen tavoitteiden kuvakkeet. <https://www.ykliitto.fi/uutiset-media/logot-ja-sdg-kuvakkeet>

The content of this publication has not been approved by the United Nations and does not reflect the views of the United Nations or its officials or Member States. <https://www.un.org/sustainabledevelopment>

Johdanto

- FUNin kestävän kehityksen työ rakentuu vastuullisuuden pilareille:
  - ympäristölliset näkökohdat
  - taloudelliset näkökohdat
  - sosiaaliset näkökohdat
  - kulttuuriset näkökohdat
- Työn taustalla ovat Unifin kestävän kehityksen ohjelma ja YK:n kestävän kehityksen agenda 2030.
- YK:n agenda 2030:n keskiössä on muutos, joka on välttämätön tavoitteiden saavuttamiseksi. Yliopistojen tutkimus, opetus ja oppiminen toimivat yhteiskunnallisen muutoksen ajureina. Tässä yliopistokirjastot ovat olennaisia tieto- ja informaatioinfrastruktuureja.
- Yliopistokirjastojen toimintaperiaatteena on resurssien, aineistojen ja tilojen kestävä jakaminen.

Unifin teesit yliopistokirjastojen kontekstissa

1-3 Kestävä ja vastuullinen tutkimus

- Yliopistokirjastot tukevat korkeakoulujen kestävyysopintojen verkostojen tarjontaa ja yliopistojen kestävä kehityksen tutkimusta hankkimalla kirjastoihin aineistoa ja jakamalla avoimia aiheeseen liittyviä aineistoja.
- Tässä kohdassa tuemme kaikkia YK:n kestävyystavoitteita.

Tutkimustoimintaa suunnataan suurten kestävyys haasteiden ratkaisemiseen

- Yliopistokirjastot ovat sitoutuneet osaltaan:
  - Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan ja Tieteellisten seurain valtuuskunnan julkaisemaan Tutkijanarvioinnin hyvät käytännöt -suositukseen
  - kansainväliseen DORA-julistukseen (San Francisco Declaration on Research Assessment)
  - CoARA-suositukseen (Coalition for Advancing Research Assessment)

**Tutkimushankkeiden
arvioinnissa ja
rahoituksessa
huomioidaan
kestävyys ja
vastuullisuus**

- Yliopistokirjastot tukevat globaalia yhdenvertaisuutta kannustamalla ja kouluttamalla yhteisöä avaamaan tutkimusaineistojaan, julkaisujaan sekä muita tietoaaineistoja.
- Yliopistokirjastot ovat keskeisiä toimijoita avoimen tieteen linjausten valmistelussa ja niiden viemisessä käytäntöön ja edistävät avoimuutta tieteen perusarvona kaikessa tutkimusyhteisön toiminnassa.
- Yliopistokirjastot tukevat tutkijoiden osaamista avoimen tieteen käytännöissä.
- Yliopistokirjastot osallistuvat tutkimusdatan elinkaaren vastuulliseen hallintaan yliopistoissa.

Yliopistot tukevat kestävyysaasteiden ratkaisemisessa tieteidenvälisyyttä, avoimen tieteen periaatteita ja moninaista globaalia näkökulmaa

4-5 Opetus kestävä kehityksen edistäjänä

- Yliopistokirjastot ohjaavat kestävään tiedonhallintaan osana kaikkia tutkintoja ja jatkuvan oppimisen tarjontaa:
  - valmentamalla kriittisen ajattelun kehittymiseen
  - opettamalla tieteellisen tiedonhankinnan taitoja.
- Yliopistokirjastot mahdollistavat yliopistoissa tarjottavia kestäväen kehityksen opintoja oppimateriaalein.
- Yliopistokirjastot tukevat yliopistojen tehtävää kasvattaa opiskelijoista osaajia, jotka luovat ihmiskunnalle uusia mahdollisuuksia.

**Kestäväen kehityksen
opinnot ovat osa
kaikkia tutkintoja ja
jatkuvan oppimisen
tarjontaa**

- Yliopistokirjastot ovat avoimia oppimisympäristöjä.
- Yliopistokirjastot edistävät tieteen saavutettavuutta yhteiskunnassa mm. rinnakkaistallentamalla tiedejulkaisuja. Useissa yliopistoissa kirjastojen vastuulla on muitakin julkaisutehtäviä.
- Yliopistokirjastot edistävät, että yliopistojen digitaaliset julkaisut täyttävät EU:n saavutettavuusdirektiivin vaatimukset.
- Yliopistokirjastot hankkivat tutkimuskirjallisuutta ja kurssimateriaalia kansalliskielillä tapahtuvaa opetusta ja tutkimusta varten.
- Yliopistokirjastojen hankkimat e-kirjat ovat saavutettavia ja käytettävissä erilaisilla lukulaitteilla.
- Yliopistokirjastojen palvelut, laina-ajat ja tilat tukevat erilaisten oppijoiden tarpeita. Kirjastot välittävät tarvitsijoille myös saavutettavuuskirjasto Celian palvelut.
- Yliopistokirjastot säilyttävät ja asettavat saataville kansallista kulttuuriperintöä.

Yliopistot edistävät korkeakoulutuksen saavutettavuutta ja turvallista tutkijajä opetusympäristöä

6-8 Yliopistojen omat
toiminnot ja hallinto
luovat vastuullista ja
kestävää maailmaa

- Yliopistokirjastojen verkosto tiedostaa ja sitoutuu kestävän kehityksen vaatimukseen.
- Vastuullisuus on keskeinen arvo yliopistokirjastojen toiminnassa ja hankinnoissa.
- Yliopistokirjastojen henkilöstö syventää kestävän kehityksen osaamistaan.

Yliopistojen johtaminen, hallinto ja kampuustoiminnot ovat linjassa kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa

- Yliopistokirjastot määrittelevät hiilijälkeään.
- Yliopistokirjastot edistävät kiertotaloutta kirjastoissa, esimerkiksi:
  - Aineiston hankinta ja poistot
  - Pällekkäisten hankintojen minimoiminen muiden kirjastojen kanssa
  - Jätteiden lajittelu
  - Uushankintojen minimoiminen
  - Skannausmahdollisuus
  - Paperiton toimisto
  - Suositetaan yhteiskäyttöisiä järjestelmiä

Yliopistot noudattavat hiilineutraalin kiertotalouden periaatteita omassa toiminnassaan ja tekevät konkreettisia toimia luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi

- Yliopistokirjastot hyödyntävät ja kehittävät Varastokirjaston palveluita.
- Yliopistokirjastot edistävät osaltaan e-kaukopalvelua.
- Yliopistokirjastot vaikuttavat toiminnassaan matkustamisen vähentämiseen: FUNin kokoukset toteutetaan pääosin etänä muistaen inhimillisen kohtaamisen tärkeys (lähikokouksia järjestetään 2 kertaa vuodessa).
- Yliopistokirjastot noudattavat Green Campus / Green Office -periaatetta.

Yliopistot noudattavat hiilineutraalin kiertotalouden periaatteita omassa toiminnassaan ja tekevät konkreettisia toimia luonnon monimuotoisuuden vaalimiseksi

- Yliopistokirjastot ovat julkisia tiedekirjastoja, jotka ovat avoinna yhdenvertaisesti kaikille.
- Yliopistokirjastot osallistuvat yhä enenevässä määrin kansalaistieteen mahdollistamiseen aineistoilla, tiloilla ja osaamisellaan.
- Yliopistokirjastot panostavat osana yliopistoa henkilökunnan koulutukseen, inklusion lisäämiseen ja erilaisten elämäntilanteiden huomioimiseen.
- Yliopistokirjastot tarjoavat aineistoa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvään tutkimukseen.

Yliopistot toimivat aktiivisesti tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

9-10 Yhteiskunnallinen
vaikuttavuus ja yhteistyö
muutoksen ajureina

• Yliopistokirjastot

- ovat verkostoituneita sekä kansallisesti että kansainvälisesti
- edellyttävät yhteistyötahoiltaan vastuullista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa toimintaa
- vaikuttavat kansainvälisten järjestöjen, kuten IFLAn, toimintaan huomioimalla ihmisoikeuksien jakamattomuus
- vaikuttavat antamalla lausuntoja
- vaikuttavat tiedejulkaisemisen vastuulliseen kehittämiseen
- hyödyntävät uusia teknologioita, esim. tekoälyä, ja kouluttavat niiden vastuulliseen käyttöön
- jakavat tietoa ja tukevat paikallista yhteisöä kestävä kehityksen ja vastuullisuuden ratkaisujen käytännön esimerkkinä

Yliopistot ovat rohkeita, sitoutuneita ja vastuullisia yhteistyökumppaneita, jotka toimivat ja vaikuttavat niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin

- Yliopistokirjastot edistävät aktiivisesti avoimen tieteen käytäntöjä.
- Yliopistokirjastot jakavat avoimesti toimivia käytäntöjään.
- Yliopistokirjastot seuraavat vastuullisuuden kehittymistä FUNin laatimalla kestävän kehityksen ohjelmalla.

**Yliopistot jakavat
kestävyyden ja
vastuullisuuden
käytäntöjä avoimesti
ja aktiivisesti ja
kehittävät niitä
yhdessä**

11-12 Vastuullisuuden ja
kestävän kehityksen
edellytykset muodostuvat
yhteistyönä

- Kestävyys on keskeinen elementti FUNin strategiassa.
- Kukin yliopistokirjasto tekee yhteistyötä oman yliopiston kestävyystyön kanssa.
- Yliopistokirjastot tarjoavat toisilleen vertaistukea kestävyystyössä.

Yliopistot integroivat kestävyys- ja vastuullisuustyön strategiaansa ja osoittavat siihen nykyistä enemmän resursseja ja seurannan välineitä

- Vastuullisuus- ja kestävyyslukuja tilastoidaan yliopistoissa. Kirjastot ovat mukana tuottamassa lukuja yliopistojensa käytäntöjen mukaisesti.
- Odotettavissa on, että kestävä kehitys ja vastuullisuus saattavat vaikuttaa yliopistojen rahoitukseen jollain aikavälillä.

Kestävä kehitys ja vastuullisuus näkyvät vahvasti yliopistojen kansallisessa rahoitusmallissa, arvioinnissa ja auditoinnissa

Näkökulmia kestävyyden pilareihin

Taloudellinen kestävyys

- Kaupallisten tiedekustantajien liiketoimintamallit ovat taloudellisesti kestävämpiä yliopistoille.
- Yliopistokirjastojen tavoitteena on vaikuttaa tiedekustantajien tarjontamalleihin niiden selkiyttämiseksi.
- Kotimaisten tiedelehtien kustannukset ja rahoitus tulee saada kestäväälle pohjalle.
- Yliopistokirjastot tarjoavat opiskelijoille pääsyn myös digitaalisiin kurssikirjoihin.
- Varastokirjasto säilyttää ja tarjoaa käyttöön vähän käytettyä aineistoa, mikä vapauttaa tiloja oppimisympäristöiksi ja vähentää tilantarvetta ja tilakustannuksia.
- Yliopistokirjastot tarjoavat yhteiskäyttöisiä aineistoja, tiloja ja laitteita.

Ympäristön kestävyys

- Kirjastot toimivat Green Campus / Green Office -periaatteiden mukaisesti.
- Huomioidaan hankinnoissa ympäristö- ja kestävyysnäkökohdat.
- Huomioidaan jätehuollossa ja energiankulutuksessa ympäristö- ja kestävyysnäkökohdat.
- Seurataan ja kehitetään hiilijäljen laskentaa ja huomioidaan hiilijälki omassa toiminnassa.
- Yhteiskäyttöiset aineistot, tilat ja laitteet vähentävät tarvetta uushankintoihin.
- Sitoudumme materiaalien kestäväan käyttöön aineistonhallinnan koulutuksilla: hyvällä aineistonhallinnalla edistetään myös aineistojen kestävää käyttöä, kun aineiston avaaminen uudelleenkäytettäväksi mahdollistuu.
- Edistämämme tutkimusjulkaisujen ja -aineistojen avaaminen tukee useiden kestäväan kehityksen tavoitteiden saavuttamista (esim. terveys, puhdas vesi, energia, ilmastonmuutos, meret), kun tieteen tulokset ovat kaikkien saavutettavissa ja edelleen jalostettavissa.

Sosiaalinen kestävyys

- Toimintamme on sitoutunut turvallisemman tilan periaatteisiin: esimerkiksi avoimuuteen, ennakkoluulottomuuteen, kannustavuuteen, osallistamiseen, koskemattomuuteen sekä oikeuteen oman identiteetin itsemäärittelyyn.
- Kirjastojen antama tiedonhankinnan koulutus edistää kriittistä ajattelua.
- Yliopistokirjastojen toiminta edistää yhdenvertaisuutta ja vahvistaa demokraattista yhteiskuntaa.
- Kaikille avoimet tilat kohtaamiseen.

Kulttuurinen kestävyys

- Yliopistokirjastot ovat kulttuurisen kestävyden ilmentymä.
- Yliopistokirjastot säilyttävät ja tarjoavat pääsyn kulttuurisesti merkittäviin kokoelmiin ja kansalliseen kulttuuriperintöön.
- Yliopistokirjastot säilyttävät ja tarjoavat pääsyn alkuperäiskansojen kulttuuriperintöön ja kulttuurilliseen moninaisuuteen.

FUNin kestävän
kehityksen suositukset
yliopistokirjastoille

FUN suosittelee, että yliopistokirjastot 1/3

- Nimeävät kirjastoon kestävän kehityksen vastuuhenkilön
- Ottavat vastuullisuuden ja kestävän kehityksen huomioon kaikissa hankinnoissaan ml. digitaaliset hankinnat
- Ottavat kestävän kehityksen huomioon painetun aineiston koko elinkaaren hallinnassa
- Kannustavat tiloissaan tulostamisen vähentämiseen
- Varaavat budjetissaan resursseja vastuullisuuden ja kestävän kehityksen huomioimiseen
- Tarjoavat pääsyn kestävän kehityksen uusimpaan tutkimustietoon
- Jakavat kestävän kehityksen tutkimustietoa julkaisemalla yliopistojen tutkimustuotoksia ja metadataa
- Laajentavat julkaisujen saavutettavuutta rinnakkaistallentamalla tiedeartikkeleita avoimiin julkaisuarkistoihinsa.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET 17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

FUN suosittelee, että yliopistokirjastot 2/3

- Tarjoavat tukea ja neuvontaa kestävästä kehityksestä aineistojen löytymiseksi
- Tukevat kansalaistieteen kehitystä
- Edistävät avointa tiedettä ja tutkimusta ml. avoimia oppimisympäristöjä ja avoimia oppimateriaaleja
- Tukevat avoimen tieteen FAIR-periaatteiden toteutumista
- Edistävät koulutuksella ja ohjauksella hyvää aineistohallintaa, avointen tutkimusaineistojen uudelleenkäyttöä ja datanhallintaa
- Huolehtivat palvelujensa ja tilojensa saavutettavuudesta ja esteettömyydestä
- Tuovat toiminnassaan esiin turvallisemman tilan periaatteita

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET
17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

FUN suosittelee, että yliopistokirjastot 3/3

- Nostavat viestinnällisin keinoin hiilikädenjäljen suurempaan tietoisuuteen
- Viestivät vastuullisuuden arjen teoista ja rakentavat positiivista mielikuvaa hiilikädenjäljestään
- Pilotoivat ja kokeilevat konkreettisia toimia sekä seuraavat toimien vaikuttavuutta kohti kestävämpää maailmaa
- Kehittävät ja jakavat yhdessä kestävä kehityksen osaamistaan
- Toimivat positiivisina muutosagentteina Unifin ja YK:n agenda 2030 tavoitteiden toteutumiseksi

Lisätietoa:

[LIBER: Libraries for a Sustainable Future](#)
[IFLA: Powering Sustainable Development](#)

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET
17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

FUN Kestävän kehityksen työryhmä:

Tommi Harju (pj.)

Anne Lehto (varapj.)

Tiina Järvinen

Yrsa Neuman

Anu Keinänen (siht.)

Harju, T., Lehto, A., Järvinen, T., Neuman, Y. & Keinänen, A. 6.6.2024. *Kestävän kehityksen linjaukset ja suositukset*. FUN Suomen yliopistokirjastojen verkosto.
<https://yliopistokirjastot.fi/fun/funin-kestavan-kehityksen-linjaukset/>